

סנהדרין צ ADDENDUM

משה שווערד

א. רמב"ם יד החזקה הלכות תשובה פרק ח

(ב) העולם הבא אין בו גוף וגויה אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת הואיל ואין בו גויות אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכין להן בעולם הזה ולא יארע דבר בו מן הדברים שמאריעין לגופות בעולם הזה כגון ישיבה ועמידה ושינה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהן כך אמרו חכמים הראשונים העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה הרי נתברר לך שאין שם גוף לפי שאין שם אכילה ושתיה וזה שאמרו צדיקים יושבין דרך חידה אמרו כלומר הצדיקים מצויין שם בלא עמל ובלא יגיעה וכן זה שאמרו עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא מצויה עמהן והיא העטרה שלהן כענין שאמר שלמה בעטרה שעטרה לו אמו והרי הוא אומר ושמחת עולם על ראשם ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה ומהו זהו שאמרו נהנין מזיו שכינה שיודעים ומשיגין מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל.

- **[השגת הראב"ד - העוה"ב אין בו גוף א"א דברי האיש הזה בעיני קרובים למי שאומר אין תחיית המתים לגופות אלא לנשמות בלבד וחיי ראשי לא היה דעת חז"ל על זה שהרי אמרו כתובות (דף ק"א) עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן ק"ו מחטה וכו']** וכן היו מצוין לבניהם (שבת ק"ד) אל תקברוני בכלים לבנים ולא בשחורים שמא אזכה וכן אמרו (סנהדרין צ"ב) שלא ישובו הצדיקים לעפר אלא עומדין בגוייתם וכן אמרו (שם סנהדרין צ"א) במומם עומדין ומתרפאין וכל אלה מוכיחים כי בגוייתם הן עומדין חיים אבל אפשר שהבורא ישים גוייתם חזקות ובראות כגוית המלאכים וכגוית אליהו זכור לטוב והיו העטרות כמשמען וכפשוטן ולא יהיה משל:]

- **כסף משנה על הלכות תשובה פרק ח הלכה ב**
ול"נ שאין חילוק בין רבינו והראב"ד אלא בשמות בלבד. דלרבינו העולם שלאחר המות נקרא העוה"ב וכמ"ש בסוף פרק זה, ז"ל: זה שקראו אותו חכמים עוה"ב לא מפני שאינו מצוי עתה וזה העולם אובד ואח"כ יבא אותו העולם אין הדבר כן אלא הרי הוא מצוי ועומד שנאמר אשר צפנת ליראיך ולא קראוהו עוה"ב אלא מפני שאותם החיים באים לו לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף ונפש וזהו הנמצא לכל אדם בראשונה, עכ"ל. וכל אותם המאמרים שהביא הראב"ד הם לעולם התחיה והראב"ד ז"ל קורא לעולם התחיה עוה"ב ובכך עלו דברי שניהם כהוגן ואלו ואלו דברי אלהים חיים:

ב. רמב"ם יד החזקה הלכות תשובה פרק ח

(ח) זה שקראו אותו חכמים העולם הבא לא מפני שאינו מצוי עתה וזה העולם אובד ואחר כך יבא אותו העולם אין הדבר כן אלא הרי הוא מצוי ועומד שנאמר אשר צפנת ליראיך פעלת וגו' ולא קראוהו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף ונפש וזהו הנמצא לכל אדם בראשונה.

- **[השגת הראב"ד - זה שקראו וכו' א"א נראה כמכחיש שאין העולם חוזר לתהו ובהו והקב"ה מחדש עולמו ואמרו שיתא אלפי שנים הוי עלמא וחד חרוב ונמצא שהוא עולם חדש]:**

- **כסף משנה על הלכות תשובה פרק ח הלכה ח**
כתב הראב"ד נראה כמכחיש וכו' וחד חרוב ונמצא שהוא עולם חדש, עכ"ל. וכבר כתבתי שדעת רבינו שעוה"ב הוא עולם הבא אחר המות והקבלה שהקב"ה יחריב את עולמו בסוף שיתא אלפי שנים כמוזכר בפרק חלק גם רבינו לא יכחיש זה ואינו ענין למ"ש רבינו:

ג. חדושי הר"ן מסכת סנהדרין דף צ עמוד א

תנא הוא כפר בתחיית המתים ולפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים. וא"ת והא במתניתין אין להם חלק לעול' הבא תנן ולא אדכרינן תחיית המתים. איכא למימר דהיינו טעמא מפני שאין עוה"ב אלא לבני תחיית המתים לפי שאחרי תחייתן יתעלו ליהנות מזיו השכינה. וזהו מה שאמרו העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה כלומר שאעפ"י שיהיו חיים וקיימים בגוף ובנפש יחיו בלא אכילה ושתיה כענין משה בהר ואליהו אחר שעלה השמים. ולפ"ז עוה"ב הוא שם מונח

לזמן תחיית המתים. זו היא דעת הרבה מן הגאונים והרמב"ן ז"ל אבל לדברי הרמב"ם ז"ל עה"ב הוא שם מונח לעולם הנשמות אחרי מות הגוף וזו היא מחלוקת ישנה תלוי באשלי רברבי וממדרשי רבותינו ז"ל והגדות החולקות בענין זה זו עם זו:

ד. שערים מצויינים בהלכה

הוא כפר בתחיית המתים, לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים. מכאן מכאן דמה שכתוב במשנה "עולם הבא" היינו עולם התחיה, ע"י בחי' הר"ן. וכ"כ בפ"י הרע"ב דעולם הבא האמור במתניתין הוא העוה"ב אחר תחיית המתים, שעתידין לחיות ולעמוד בגופם ונפשם חיים נצחיים כו'. וכ"כ במדרש שמואל (ריש מס' אבות). וכן משמע מפשטות הלשון "עולם הבא", דהיינו שאינו עכשיו, משא"כ "גן עדן" שישנו גם עכשיו. אבל בכמה דוכתי מצינו שגן עדן נקרא עוה"ב, לפי שבא להאדם אחרי עבודתו בעוה"ז. וברמב"ם (תשובה פ"ח ה"ח) כתב, זה שקראו אותו חכמים עולם הבא, לא מפני שאינו מצוי עתה כו', אלא הרי הוא מצוי ועומד כו', ולא קראוהו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העוה"ז כו'. וצ"ל דתרווייהו איתניהו, דלפעמים עוה"ב היינו גן עדן ולפעמים היינו עולם התחיה. והנה באמת כבר נחלקו הראשונים בפ"י מאמר חז"ל (ברכות יז.). שעוה"ב אין בו אכילה ושתייה, דלהרמב"ם (שם ה"ב) הכוונה לעולם הנשמות שהוא ג"ע, אבל להראב"ד (שם) וחי' הר"ן כאן, ועוד מפרשים, הכוונה אחרי שיחיו המתים. ובכסף משנה שם כתב, דלא פליגי אלא בשמות, דהראב"ד קורא לעולם התחיה עוה"ב, והרמב"ם קורא לג"ע עוה"ב כו' ע"ש. וע"ע בפיהמ"ש בפרקין (ד"ה ועתה) וביד רמה (ד"ה וענין העוה"ב) ובשלה"ק (הקדמה חלק בית דוד) ובעבודת הקודש (ח"ב פרק מא) ובס' האמונות והדעות לרס"ג (סוף מ"ז).

ה. ערוך לגר מסכת סנהדרין דף צ עמוד ב

בגמרא אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנים לו תרומה. פירש רש"י לעולם הבא וק"ק איך שייך תרומה לעוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתייה. וי"ל לפי מה דאמרינן ביומא (ה ב) כדבעי שם כיצד ילבישו בגדי כהונה לעתיד לבא דהיינו כשיבוא משיח והשיב כשיבא אהרן ובניו ומשה עמהם וזה נראה כשיבא משיח אף דאז עוד עדיין ליכא תחיית המתים מכ"מ יחיו משה ואהרן ובניו להורות העם הדרך אשר ילכו בה כימי צאתם מארץ מצרים ואז יתנו לו תרומה דאז עולם כמנהגו נוהג כדאמר שמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד:

ו. דף על הדף מסכת סנהדרין דף צ עמוד ב

בגמ': מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן וכי אהרן לעולם קיים והלא לא נכנס לא"י שנותנין לו תרומה אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנין לו תרומה. הגאון רבי חיים ברלין (הו"ד בספר הזכרון לרבי יצחק הוטנר זצ"ל, תשמ"ד, עמ' תרנ"ט אות ג'), הביא ראיה מכאן שכהן גם אחר מיתתו לא פקעה קדושתו. ומקשה מכאן על מה שהביא מדברי האדר"ת [הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים זצ"ל, רבה של פוניבז' וירושלים], שהוכיח להיפך, שכהן לאחר שמת פקעה קדושתו, דהנה איתא בברכות (מו א) דרבי אבהו קיבל על עצמו שאם רבי זירא יבריא הוא יעשה יום טוב לרבנן. רבי זירא אכן הבריא ורבי אבהו עשה סעודה לרבנן. כיבד את רבי זירא שיבצע על פרוסת "המוציא". אמר רבי זירא שהדין הוא שבעל הבית בוצע. בצע רבי אבהו על הלחם. כשהגיע זמן ברכת המזון רצה רבי אבהו לכבד את רבי זירא, אמר לו רבי זירא: וכי אינך סובר שהבוצע מברך ברכת המזון?! והנה מאחר ורבי זירא היה כהן, (וכמפורש בירושלמי ברכות פ"ג ה"א), אם כן איך יכול היה רבי אבהו לברך והרי מצוה דאורייתא לכבד את הכהן, שכתוב "וקידשתו". אלא מאחר ואיתא במגילה (ז ב) שרבה שחטיה לרבי זירא ואחר כך החזירו לתחיה, א"כ בטל ממנו קדושת כהונה. ומזה מוכיח האדר"ת, שכהן לאחר מיתתו פקעה קדושתו, ולכן לא כיבדו בברכת המזון, כי היה זה לאחר המקרה שרבי זירא חזר לתחיה. וקשה כנ"ל מסוגיין דמוכח דלא פקעה קדושת הכהן לאחר מיתתו.

ובספר "כרם יעקב" (סי' י"ד) כתב ליישב, ע"פ הגמ' ביומא (ה ב) הדנה באיזה אופן הלביש משרע"ה את בגדי הכהונה לאהרן ובניו בימי המילואים, ושואלת הגמ' מה יש לדון בזה הא "מאי דהוה הוה", ומתצת שיש נפ"מ "כיצד מלבישין לעתיד לבוא". והק' הרמב"ן (ספר המצוות שורש ג' אות ח' דף מ'), מדוע יהיה צורך לחנכם שוב לעתיד לבוא, ומבאר שזה משום שבשעה שמתו "בטלה משיחתן", וע"כ יהיו כאנשים חדשים ויצטרכו להתקדש כבראשונה. הרי מבואר בדעת הרמב"ן כדברי האדר"ת שקדושת הכהן בטלה במיתתו, ומ"מ יתנו לו תרומה, כיון שימשחו אותו מחדש.

ז. מכתב מאליהו- ח"ה- ע' 392

"בלבושיהן עומדין"

מה שאמרו בגמרא (סנהדרין צ:): שבתחיית המתים "בלבושיהן עומדין" לכאורה תמוה, שהרי תחיית המתים היא חזרה לדרגת אדם הראשון קודם החטא שהגוף מזוכך, ולא שייך בושה בערוה כדכתיב "ולא יתבוששו" (בראשית ב, כה)? אלא הענין הוא כיון שכבר היה קיים בבריאה ענין הטומאה שמרומז בערוה, צריכים הצדיקים לעמוד בלבושיהם למען הסתיר רמז הטומאה שהיתה כבר, כי אף שנודרכו וכבר אין טומאה כלל, אבל רושם הטומאה שהיתה פעם עדיין קיים.

ח. חדושי אגדות [ספרי המהר"ל] מסכת סנהדרין דף צ עמוד א

כל ישראל יש להם חלק לעה"ב וכו'. פירוש ישראל נבדלים וקדושים מן האומות, שהאומות נוטים אל הגשמי וישראל נוטים אל הנבדל מן הגשמי וזהו גדר ישראל, ובארנו זה במקומות הרבה מאוד. וזה אמרם ז"ל (יבמות ס"א א') אתם קרוים אדם ואין האומות קרוים אדם, ר"ל כי ישראל יש להם מעלת האדם נבדל יותר מן הגשמי משאר ב"ח. ולפיכך כאשר היה דניאל מספר מושלך של המלכיות ראה את כולם בצורת ב"ח, חוץ ממלכות ישראל הוא מלכות מלך המשיח ראה אותו בתאר ובצורת בן אדם כמו שמבואר שם. וכל זה כי האומות הם נוטים אל הגשמי וישראל יש בהם מעלת האדם שהוא נבדל. ולפיכך ראוי להם עולם הנבדל הוא עולם הבא מצד הזה. והכל נרמז בשם ישראל שבדק בשם ישראל שם אל, לרמז כי ישראל דבוקים בשמו יתברך, ומפני שהם מכלל השם הזה יש לו החיים הוא חיי עולם הבא, ושייך עליו ואתם הדבוקים בה' אלוהיכם חיים כלכם לכך כל ישראל יש להם חלק לעה"ב.

ט. עוד עיין מראה מקומות דף פח 24-27